EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 15.10.2020
COM(2020) 635 final

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU IN EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU

Stanje narave v Evropski uniji

Poročilo o stanju in trendih vrst in habitatnih tipov, zavarovanih z direktivo o pticah in direktivo o habitatih, v obdobju 2013–2018

1. Uvod

Direktivi EU o pticah[1] in habitatih[2] (v nadaljnjem besedilu: direktivi o naravi), na podlagi katerih je bilo zasnovano omrežje zavarovanih območij Natura 2000, sta temelj politike EU o biotski raznovrstnosti. Njun cilj je zagotoviti ohranjanje vrst in habitatnih tipov, pomembnih za EU, tako da se zaščitijo vse prosto živeče ptice (več kot 460 vrst), reprezentativni in ogroženi habitati (233 tipov, od morskega dna, poraslega z morsko travo, do alpskih travnikov) ter skoraj 1 400 dodatnih vrst, od drobnih rastlin do sesalcev, vključno s številnimi znamenitimi prostoživečimi vrstami. Od držav članic zahtevata, naj vzdržujejo in obnovijo ugodno stanje ohranjenosti teh vrst in habitatov.

Da bi Komisija lahko ocenila napredek pri doseganju ciljev direktiv o naravi, ji morajo države članice v skladu s členom 12 direktive o pticah in členom 17 direktive o habitatih poročati vsakih šest let, zlasti o stanju ohranjenosti ter trendih habitatov in vrst, zavarovanih s tema direktivama. To zbirno poročilo, ki je tretja ocena EU o stanju ohranjenosti v okviru direktiv, je pripravljeno na podlagi največjega in najobsežnejšega zbiranja podatkov ter poročanja, ki je bilo v Evropi izvedeno v zvezi s stanjem narave. V njem so dokumentirani stanje in trendi habitatov in vrst v obdobju 2013-2018 v skladu s poročili 28 držav članic[3], kar zagotavlja posodobljen pregled zdravja narave v EU. Ocenjuje spremembe skozi čas, ključne pritiske ter prispevek omrežja Natura 2000 k ohranjanju zavarovanih vrst in habitatov. Analiza je podprta s podrobno tehnično oceno, ki jo je izvedla Evropska agencija za okolje[4].

2. Stanje in trendi habitatov in vrst v EU

Države članice predložijo podatke v usklajeni obliki zapisa, da bi se lahko vnesli v baze podatkov, ki jih Evropska agencija za okolje uporablja za zbirne ocene na ravni EU.

Ocena v zvezi s pticami je izvedena na ravni EU. Zavarovane vrste in habitatni tipi iz direktive o habitatih so ocenjeni na ravni devetih kopenskih „biogeografskih“ regij[5] in petih morskih regij[6]. Zaradi jasne in dosledne komunikacije so rezultati predstavljeni v barvah

[1] Direktiva 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic (UL L 20, 26.1.2010, str. 7).

[2] Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L 206, 22.7.1992, str. 7).

[3] To poročilo vključuje tudi podatke Združenega kraljestva, ki je iz EU izstopilo januarja 2020. Prvič vključuje podatke Hrvaške, ki je k EU pristopila julija 2013. Romunija je bila edina država članica, ki ni predložila poročila o pticah.

[4] *State of nature in the EU – results from reporting under the nature directives 2013-2018* (Stanje narave v EU – rezultati poročanja v okviru direktiv o naravi v obdobju 2013–2018), Evropska agencija za okolje; na voljo skupaj z dodatnim spletnim gradivom, vključno s povzetki držav članic, na: https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/state-of-nature-2020 https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/rep_habitats/index_en.htm.

[5] Alpska, borealna, sredozemska, atlantska, celinska, panonska, črnomorska, makaronezijska in stepska.

[6] Atlantska, baltska, črnomorska, makaronezijska in sredozemska.

semaforja (zelena, rumena, rdeča), ki označujejo „dobro“, „slabše“ in „slabo“ stanje[7]. Vsi statistični podatki o splošnem stanju in trendih temeljijo na številnih ocenah posameznih habitatov in vrst na ravni EU.

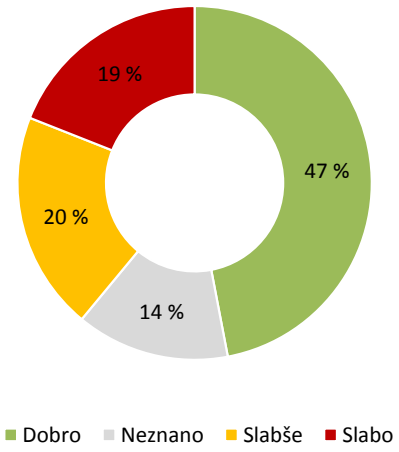
Čeprav je to zbiranje podatkov na podlagi nacionalnega poročanja nujno za ocene na ravni EU in ravni biogeografskih regij, lahko prikrije pozitiven razvoj na nižjih (tj. lokalni, regionalni ali nacionalni) ravneh.

2.1 Ptice

Direktiva o pticah ščiti vse prostoživeče vrste ptic, naravno prisotne na evropskem ozemlju držav članic (več kot 460 vrst). V Prilogi I k direktivi je navedenih 197 (pod)vrst, za katere so potrebni posebni ukrepi za ohranjanje habitatov, vključno z določitvijo posebnih območij varstva. V Prilogi II je seznam 86 (pod)vrst, ki se lahko lovijo skladno z nacionalno zakonodajo.

Ptice – stanje populacije na ravni EU

Slika 1: Stanje populacije vrst ptic v EU

Opomba: skupno število ocen je 463 (ena ocena na vrsto).

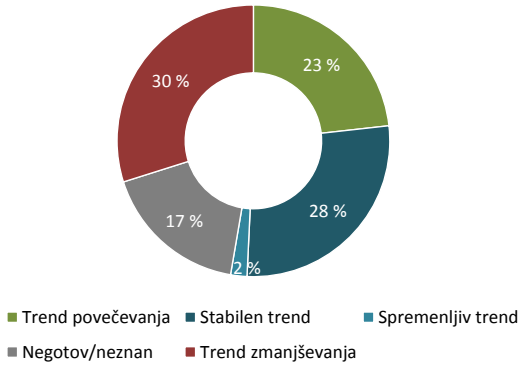
Glede na oceno na ravni EU je stanje populacije dobro pri 47 % vseh vrst ptic, kar je 5 odstotnih točk manj kot leta 2015 (52 %)[8]. Delež vrst s slabšim in slabim stanjem se je z 32 % povečal na 39 %, stanje 14 % vrst pa zaradi pomanjkanja zanesljivih podatkov še vedno ni znano (v primerjavi s 16 % leta 2015).

[7] Za več podrobnosti o metodah ocenjevanja v okviru direktive o pticah in direktive o habitatih glej poročilo EEA.

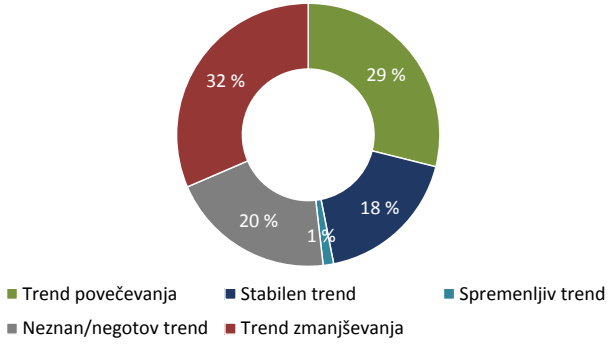
[8] *State of nature in the EU — results from reporting under the nature directives 2007–2012* (Stanje narave v EU – rezultati poročanja v okviru direktiv o naravi v obdobju 2007–2012), EEA (2015), tehnično poročilo št. 2/2015, ISSN 1725-2237, Urad za publikacije Evropske unije, 2015.

Ptice – trendi populacije na ravni EU

Slika 2a: kratkoročni (12-letni) trendi gnezditvene populacije ptic na ravni EU

Slika 2b: dolgoročni (38-letni) trendi gnezditvene populacije ptic na ravni EU

Opomba: statistični podatki na podlagi 465 kratkoročnih in 467 dolgoročnih trendov gnezditvene populacije na ravni EU. Vključujejo trende za omejeno število podvrst in biogeografskih populacij.

Države članice so poročale o kratkoročnih in dolgoročnih trendih populacij (za zadnjih 12 let (2007–2018) in zadnjih 38 let (1980–2018)), in sicer za gnezditveno in prezimovajočo populacijo ptic[9].

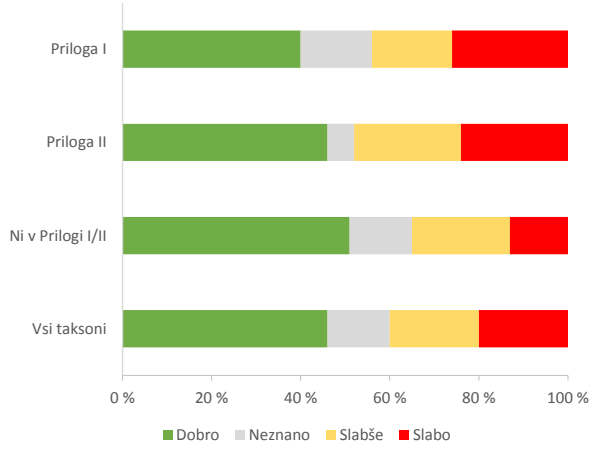
Podatki kažejo, da:

- je bil za skoraj tretjino (30 %) vseh ocenjenih gnezditvenih vrst ptic ugotovljen kratkoročni trend zmanjševanja (enak delež kot leta 2015);
- je glede na kratkoročne trende gnezditvenih vrst tistih vrst, katerih populacija se povečuje, 5 % manj, vrst s stabilnimi ali spremenljivimi trendi pa 7 % več kot leta 2015; delež ocen, pri katerih trend ni znan, se je zmanjšal za 2 %;
- dolgoročnih trendov zmanjševanja populacije gnezditvenih vrst je nekoliko več kot trendov povečevanja (v obdobju 2008–2012 je bilo ravno nasprotno); delež „neznanih“ dolgoročnih trendov gnezditvenih vrst pa se je zmanjšal za 10 odstotnih točk, in sicer s 30 % na 20 %, in
- pri 91 trendih prezimovajočih populacij je kratkoročno stanje podobno kot leta 2015 (45 % trendov povečevanja, 29 % trendov zmanjševanja); 54 % dolgoročnih trendov kaže povečevanje, 13 % pa zmanjševanje (delež prvih se je torej zmanjšal za 9 odstotnih točk, delež slednjih pa je skoraj enak).

[9] Za podrobnosti glej poročilo EEA; https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/state-of-nature-2020.

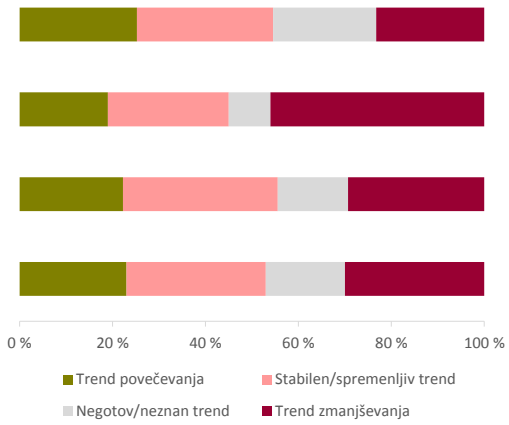
Stanje in trendi ptic glede na njihovo uvrstitev na seznam iz direktive o pticah

Slika 3a: Stanje populacij v EU za vrste iz Prilog I in II, vrste, ki niso v Prilogah I in II, ter vse vrste ptic

Opomba: Skupno število ocen je 505.

Slika 3b: Kratkoročni trendi gnezditvenih populacij v EU za vrste iz Prilog I in II, vrste, ki niso v Prilogah I in II, ter vse vrste ptic

Opomba: Skupno število ocen je 465.

Analiza stanja in trendov vrst iz Prilog I in II k direktivi o pticah kaže, da:

- se je delež vrst iz Priloge I, katerih stanje je varno, od leta 2015 zmanjšal za 8 odstotnih točk (z 48 % na 40 %), delež vrst, katerih stanje je slabše ali slabo, pa se je povečal za 6 odstotnih točk (z 38 % na 44 %). To pomeni, da se je stanje več vrst iz Priloge I poslabšalo kljub posebnim ukrepom za ohranjanje habitatov, določenim v direktivi. Zaskrbljujoče je zlasti dejstvo, da stanje 16 % vrst iz Priloge I še vedno ni znano, in opozarja na to, da je treba sisteme spremljanja za te vrste v državah članicah izboljšati;
- se je delež vrst iz Priloge II (ki se lahko lovijo), katerih stanje je dobro, od leta 2015 zmanjšal za 9 odstotnih točk (s 55 % na 46 %), delež vrst, katerih stanje je slabše ali slabo, pa se je povečal za 9 odstotnih točk (z 39 % na 48 %), in,
- kar zadeva kratkoročne trende populacij za ptice, ki gnezdijo, je bila za vrste iz Priloge II ugotovljena daleč najvišja stopnja trendov zmanjševanja – približno 46 %, tj. dvakrat več kot za vrste iz Priloge I (23 %).

2.2 Habitatni tipi

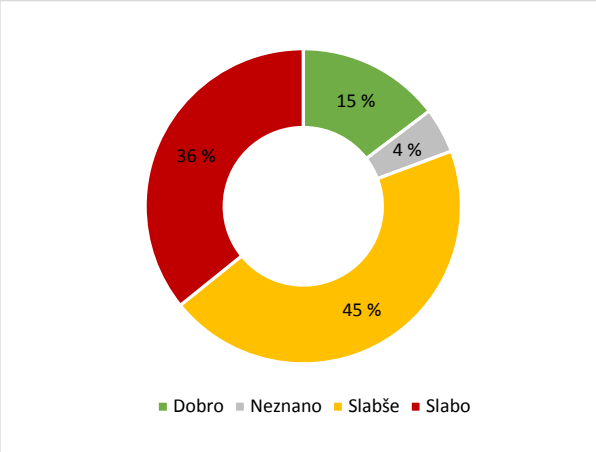
Med 233 habitatnimi tipi iz Priloge I k direktivi o habitatih je 224 kopenskih in devet povsem morskih. Sporočeno območje prve vrste habitatov zajema skoraj tretjino kopenskega območja EU-28, kar znaša 1,3 milijona km^2. Območje slednje vrste habitatov zajema 0,4 milijona km^2 voda EU.

Razpon habitatov je zelo širok. Nekateri pokrivajo velika območja, drugi pa se pojavljajo le kot majhne zaplate. Gozdni habitatni tipi so najštevilčnejša skupina iz Priloge I (35 % vseh

tipov), sledijo pa jim naravna in polnaravna travišča (14 %). Posamezne skupine, kot so resave in grmišča zmernih območij, sklerofilna grmišča, visoka, prehodna in nizka barja ter skalnati habitatni tipi, zajemajo le približno 5 % navedenih habitatnih tipov.

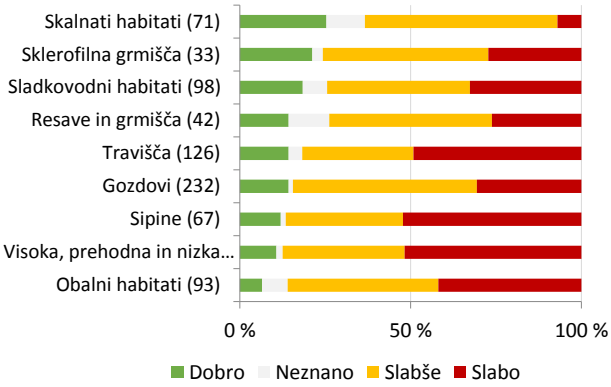
Stanje ohranjenosti habitatov

Slika 4a: Stanje ohranjenosti habitatov na ravni EU

Opomba: statistični podatki na podlagi števila ocen habitatov v EU (818).

Slika 4b: Stanje ohranjenosti po skupinah habitatov na ravni EU

Opomba: število ocen po skupinah je navedeno v oklepajih. Morski habitati so del skupine „obalnih habitatov“. Skupno število ocen je 818.

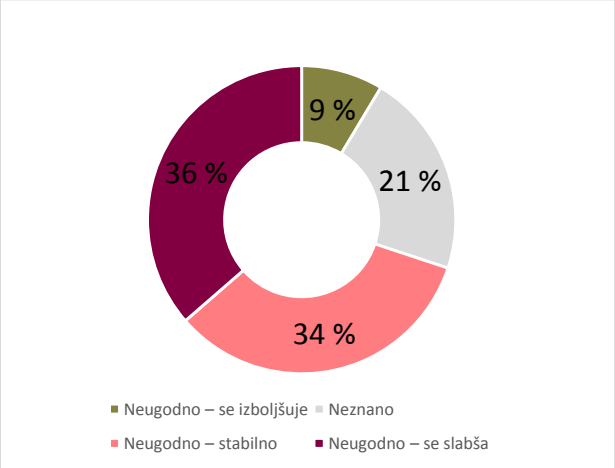
Stanje ohranjenosti habitatov se v obdobju poročanja ni izboljšalo. Dobro stanje ohranjenosti je pokazalo le 15 % ocen habitatov v primerjavi s 16 % leta 2015. Pri veliki večini je bilo ugotovljeno neugodno stanje (45 % slabše in 36 % slabo stanje v primerjavi s 47 % in 30% leta 2015). Čeprav se je raven ocen, ki so pokazale slabše stanje, zmanjšala za 2 odstotni točki, raven ocen, ki so pokazale slabo stanje, pa povečala za 6 odstotnih točk, večina sprememb ne izraža dejanskega poslabšanja na terenu, ampak izboljšane metode ocenjevanja na ravni EU ali držav članic.

Med devetimi skupinami habitatov, o katerih se je poročalo, je bil pri obalnih habitatih (ki vključujejo morske habitatne tipe) delež ocen, ki so pokazale dobro stanje, najmanjši. Ocene, pri katerih je ugotovljeno slabo stanje, so najpogostejše pri sipinah ter visokih, prehodnih in nizkih barjih (več kot 50 %). Travišča, ki vključujejo nekatere vrstno zelo bogate habitate, so tudi med tistimi z največjim deležem ocen, pri katerih je bilo ugotovljeno slabo stanje (49 %). V še posebno slabem stanju so travišča, ki jih je treba aktivno upravljati.

Pomanjkanje informacij o devetih morskih habitatih še naprej predstavlja težavo. Stanje ohranjenosti približno 26 % morskih habitatov držav članic še vedno ni znano (v primerjavi s 4 % kopenskih habitatov).

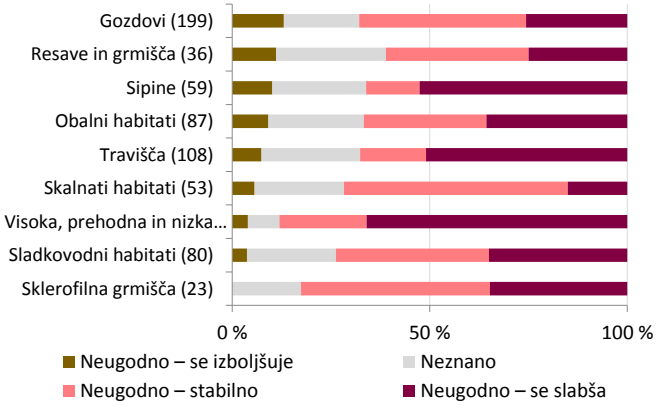
Trendi stanja ohranjenosti habitatov

Slika 5a: Trendi stanja ohranjenosti habitatov, katerih stanje na ravni EU je neugodno (tj. ni dobro) ali neznano

Opomba: trendi stanja ohranjenosti temeljijo na ocenah habitatov EU (698).

Slika 5b: Trendi stanja ohranjenosti habitatov, katerih stanje na ravni EU je neugodno (tj. ni dobro) ali neznano, po skupinah habitatov

Opomba: število ocen je navedeno v oklepajih. Skupno število ocen je 698.

Stanje 81 % navedenih habitatov je na ravni EU ocenjeno kot „slabše“ ali „slabo“. Le pri 9 % teh habitatov so bili ugotovljeni trendi izboljševanja, pri 36 % pa stalno slabšanje. Trendi slabšanja so bili ugotovljeni pri vsaj 25 % vseh ocen skupin habitatov, razen za skalnate habitate (15 %). Delež trendov slabšanja je največji pri visokih, prehodnih in nizkih barjih, traviščih in sipinah (več kot 50 % pri posamezni skupini). Kar zadeva traviščne habitate, so bili trendi slabšanja stanja ohranjenosti ugotovljeni zlasti za ekstenzivno gojene travnike[10], travnike s prevladujočo stožko[11] in več vrst polnaravnih suhih travišč[12], kar ponazarja njihovo odvisnost od ekstenzivnih kmetijskih praks, katerih uporaba se po vsej EU še vedno zmanjšuje. Gozdni habitati imajo med ocenami največji delež trendov izboljševanja (13 %).

2.3 Druge vrste, razen ptic

V Prilogah II, IV in V k direktivi o habitatih je navedenih 1 389 vrst v evropskem interesu[13]. Pri nekaterih večjih taksonomskih skupinah, kot so mehkužci, členonožci in cevnice, je v priloge vključen zelo majhen delež vrst. Najbolj zastopane skupine so vretenčarji, in sicer je

[10] Habitatni tipi iz te skupine vključujejo nižinske ekstenzivno gojene travnike (6510) in gorske ekstenzivno gojene travnike (6520).

[11] Travniki s prevladujočo stožko (Molinia spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (Molinion caeruleae) (6410).

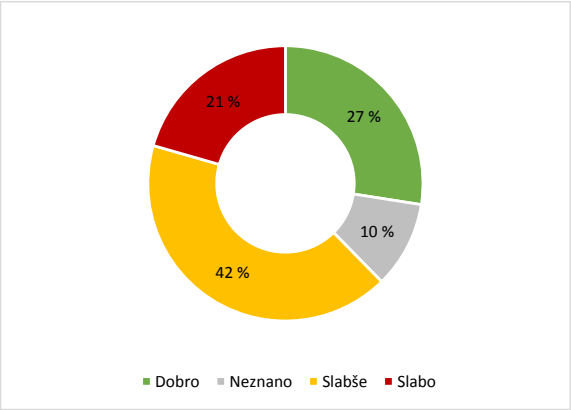
[12] Habitatni tipi iz te skupine vključujejo polnaravna suha travišča in grmiščne faciese na karbonatnih tleh (Festuco-Brometalia) (6210) ter nordijski alvar in predkambrijske karbonatne ravnine (6280).

[13] Priloga II: vrste, za katere je treba določiti posebna ohranitvena območja (območja Natura 2000);
Priloga IV: strogo zavarovane vrste;
Priloga V: vrste, pri katerih za odvzem iz narave in izkoriščanje lahko veljajo ukrepi upravljanja.

navedenih 85 % dvoživk, 70 % plazilcev, 64 % sesalcev in 39 % sladkovodnih rib. Številne vrste, ki niso vključene na seznam, med katerimi je tudi veliko bolj običajnih vrst, ima koristi od ukrepov v okviru direktive, vključno z zaščito habitatnih tipov iz Priloge I.

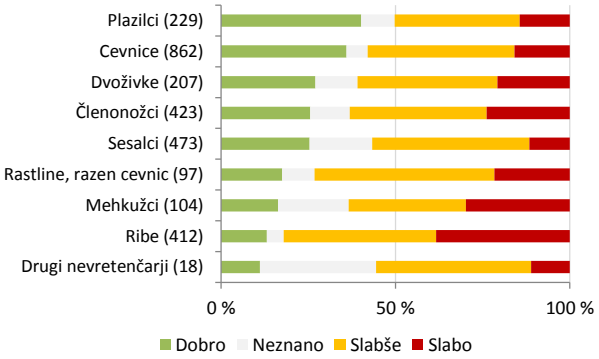
Stanje ohranjenosti vrst

Slika 6a: Stanje ohranjenosti vrst na ravni EU

Opomba: statistični podatki na podlagi števila ocen vrst v EU (2 825).

Slika 6b: Stanje ohranjenosti po skupinah vrst na ravni EU

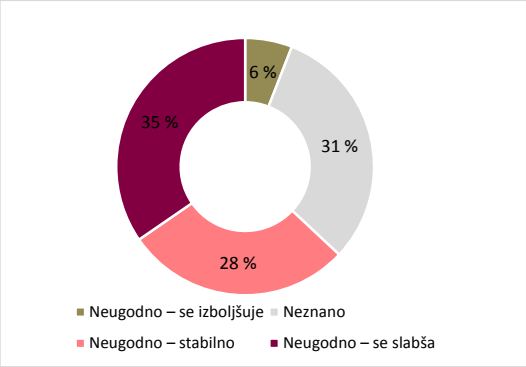
Opomba: število ocen po skupinah je navedeno v oklepajih. Skupno število ocen je 2 825.

Več kot četrtina (27 %) ocen vrst je pokazala dobro stanje ohranjenosti; ta delež je leta 2015 znašal 23 %. Slabše ali slabo stanje je pokazalo 63 % ocen, kar je podobno kot leta 2015 (60 %). Število ocen z neznanim stanjem se je od zadnjega obdobja poročanja zmanjšalo (s 17 % na 10 %), vendar je še vedno precej večje kot pri habitatih (4 %). Na ravni držav članic stanje večine morskih vrst (59 %) ni znano, medtem ko ta delež pri kopenskih vrstah znaša le 8 %, kar kaže, da spremljanju morskih vrst ni namenjenih dovolj sredstev.

Skupini vrst z največjim deležem dobrega stanja na ravni EU zajemata plazilce in cevnice (36 % oziroma 40 %). Oceno „slabo stanje“ je prejelo približno 30 % vrst mehkužcev in rib.

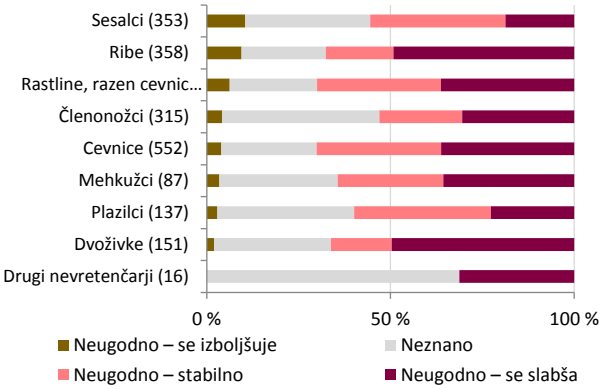
Trendi stanja ohranjenosti vrst

Slika 7a: Trendi stanja ohranjenosti vrst, katerih stanje na ravni EU je neugodno (tj. ni dobro) ali neznano

Opomba: trendi stanja ohranjenosti temeljijo na ocenah vrst EU (2 049).

Slika 7b: Trendi stanja ohranjenosti vrst, katerih stanje na ravni EU je neugodno (tj. ni dobro) ali neznano, po skupinah

Opomba: število ocen je navedeno v oklepajih. Skupno število ocen je 2 049.

Med 2 049 vrstami, katerih ocena je pokazala slabše ali slabo stanje ohranjenosti na ravni EU, je bil pri 35 % ugotovljen trend zmanjševanja, pri 6 % pa trend povečevanja. Pri 31 % trend ni znan. Razen pri sesalcih, ribah in rastlinah, z izjemo cevnic (10 %, 9 % oziroma 6 %), je delež vrst, katerih stanje je bilo ocenjeno kot slabše ali slabo, kažejo pa trende izboljševanja, še vedno manjši od 5 %. Čeprav so bili pri ribah ugotovljeni trendi večjega povečevanja kot pri drugih skupinah vrst, je bil ugotovljen (skupaj z dvoživkami) tudi največji delež trendov slabšanja (skoraj 50 %). Za druge skupine vrst, npr. posebne vrste traviščnih habitatov, kot sta metulj travniški postavnež *(Euphydryas aurinia)* in osat *Jurinea cyanoides*, so bili sporočeni trendi izrazitega zmanjševanja.

3. Razvoj stanja in trendov

3.1 Napredek pri doseganju cilja 1 strategije za biotsko raznovrstnost do leta 2020

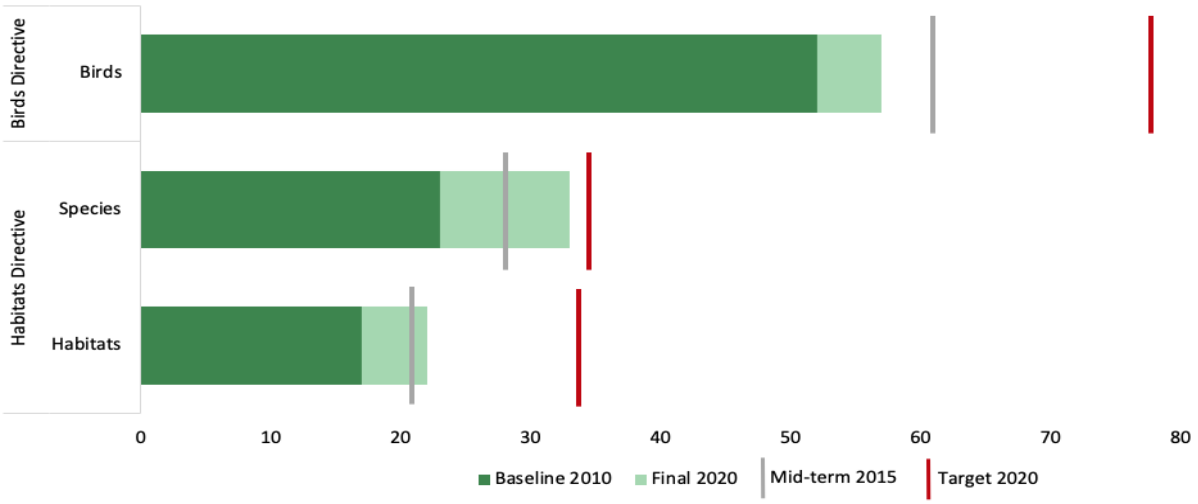
Na podlagi informacij, ki so jih države članice predložile za namene te ocene, je bilo ugotovljeno, v kolikšni meri je bil dosežen cilj 1 strategije za biotsko raznovrstnost do leta 2020[14]. Cilj je bil zaustaviti slabšanje stanja vseh vrst in habitatov, ki jih zajema

[14] Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij z naslovom *Naše življenjsko zavarovanje, naš naravni kapital: strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020* (COM(2011) 244 final).

zakonodaja EU o varovanju narave, ter opazno in izmerljivo izboljšati njihovo stanje, tako da bo (v primerjavi z ocenami iz leta 2010) do leta 2020:

- 100 % več ocen habitatov pokazalo ugodno stanje ohranjenosti ali izboljševanje tega stanja (tj. 34 % vseh ocen);
- 50 % več ocen vrst v skladu z direktivo o habitatih pokazalo ugodno stanje ohranjenosti ali izboljševanje tega stanja (35 %) in,
- 50 % več ocen vrst v skladu z direktivo o pticah pokazalo varno ali izboljšano stanje populacije (78 %).

Slika 8: Napredek pri doseganju cilja 1 (v % ocen)

Opomba: vsaka vrstica prikazuje odstotek ocen, ki so pokazale dobro stanje ali izboljševanje stanja.

Napredek, ki je bil glede na referenčno poročilo iz leta 2010 dosežen pri uresničevanju ciljev do leta 2020, je bil omejen, razen pri drugih vrstah, z izjemo ptic, v zvezi s katerimi je bil cilj skoraj dosežen. Stalno slabšanje nekaterih habitatov in vrst ima večji učinek kot izboljšave. Podatki, sporočeni leta 2019, kažejo, da se je delež vrst in habitatov s trendi slabšanja celo nekoliko povečal: z 20 % na 23 % za ptice, z 22 % na 26 % za druge vrste in s 30 % na 32 % za habitate.

Cilj, da bi do leta 2020 34 % ocen habitatov pokazalo ugodno stanje ali izboljševanje stanja, ni bil dosežen (manjka še 12 odstotnih točk). Delež drugih vrst, razen ptic, za katere je ocena pokazala ugodno stanje ali izboljševanje stanja, pa je skoraj dosegel podcilj do leta 2020, tj. 35 % (manjkata še 2 odstotni točki). Trendi populacije ptic kažejo mešano sliko, saj se je med letoma 2010 in 2015 povečalo število vrst, za katere je ocena pokazala varno stanje ali izboljševanje stanja, med letoma 2015 in 2020 pa so se razmere nekoliko poslabšale (-3 odstotne točke) in tako do cilja v višini 78 % manjka še 20 odstotnih točk. Cilj 1 strategije za biotsko raznovrstnost do leta 2020 zato ni bil dosežen.

3.2 Izboljšave v državah članicah

Znano je, da se „stanje ohranjenosti“ spreminja počasi, zato ni zelo natančen kratkoročni kazalnik izboljšav. Poleg tega v ocenah na ravni EU niso vedno vidne izboljšave v posameznih državah članicah. Zato pozitivni trendi in trendi stabilizacije na ravni države (pri čemer se trend slabšanja iz prejšnjega obdobja poročanja dejansko spremeni v trend stabilizacije v sedanjem obdobju poročanja) kažejo pozitiven razvoj, ki ga je treba upoštevati in analizirati poleg pozitivnih sprememb stanja.

V povprečju je 6 % nacionalnih/regionalnih ocen habitatov držav članic pokazalo izboljšave, najpogosteje za gozdne in sladkovodne habitate (10 % vseh ocen v skupini), resave in grmišča (7 %), visoka, prehodna in nizka barja ter sipine (6 %). Primer obalnega habitata, katerega stanje se izboljšuje, so obalni travniki Baltika na Finskem.

Podobno je izboljšave pokazalo povprečno 6 % vseh nacionalnih/regionalnih ocen za druge vrste, razen ptic. Največ izboljšav je bilo ugotovljenih pri sesalcih (9 % vseh zabeleženih ocen sesalcev je pokazalo izboljšave), sledijo jim ribe (8 %) in cevnice (5 %). Primeri sesalcev so med drugim bobri (*Castor fiber*), sivi tjulnji (*Halichoerus grypus*) in navadni tjulnji (*Phoca vitulina*).

Izboljšanje na nacionalni ravni je v zvezi s pticami drugače opredeljeno, saj se nacionalno ocenjevanje stanja ohranjenosti in trenda stanja ne izvaja. Zato se za izboljšanje šteje pozitiven kratkoročni trend populacije ali stabilizacija po negativnem dolgoročnem trendu v prejšnjem nacionalnem poročilu. Izboljšave v skladu z navedenimi merili je pokazalo skupaj 2 148 poročil držav članic. Na globalni ravni to ustreza 397 (pod)vrstam ptic, katerih stanje se je izboljšalo v najmanj eni državi članici v najmanj enem obdobju poročanja. Približno 44 % vseh ptic, pri katerih so prisotni trendi izboljševanja, so selitvene vodne ptice[15]. Veliko teh vrst je v skladu z okvirno direktivo o morski strategiji EU uvrščenih tudi v kategorijo morskih vrst in zajemajo 33 % vseh izboljšav. Delež vrst ptic na kmetijskih zemljiščih in v gozdovih v obeh primerih znaša približno 9 %. Primeri vrst ptic, katerih stanje se izboljšuje, so belorepec (*Haliaeetus albicilla*), žerjav (*Grus grus*), rjavi škarnik (*Milvus milvus)* in velika bela čaplja (*Ardea alba*).

3.3 Napredek v zvezi s kakovostjo podatkov

Za ocenjevanje napredka v zvezi s stanjem ohranjenosti je treba v vseh državah članicah vzpostaviti ustrezne sisteme spremljanja. Vendar so sporočene informacije v veliko primerih pridobljene v okviru delnih študij, izvedenih za druge namene. V drugih primerih države članice nimajo ustreznih podatkov in se zanašajo na mnenje strokovnjakov. Kar zadeva habitate in vrste v okviru direktive o habitatih, več kot 40 % sporočenih informacij izhaja iz delnih študij in več kot 20 % jih temelji le na strokovni presoji. Več kot 30 % informacij o pticah izhaja iz delnih študij in več kot 15 % jih temelji na strokovni presoji. Ta krog poročanja je pokazal, da še vedno obstajajo omejitve zaradi nezadostnih ali nepopolnih

[15]Zajete v Sporazumu o ohranjanju afriško-evrazijskih selitvenih vodnih ptic (AEWA).

podatkov (čeprav se med državami članicami zelo razlikujejo in so manjše kot leta 2015). Kljub temu so tu predstavljeni podatki mejnik pri ocenjevanju stanja narave v EU ter zagotavljajo trdno podlago za izboljšanje poročanja, ocenjevanja in izvajanja, da bi se lahko dosegli cilji strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030.

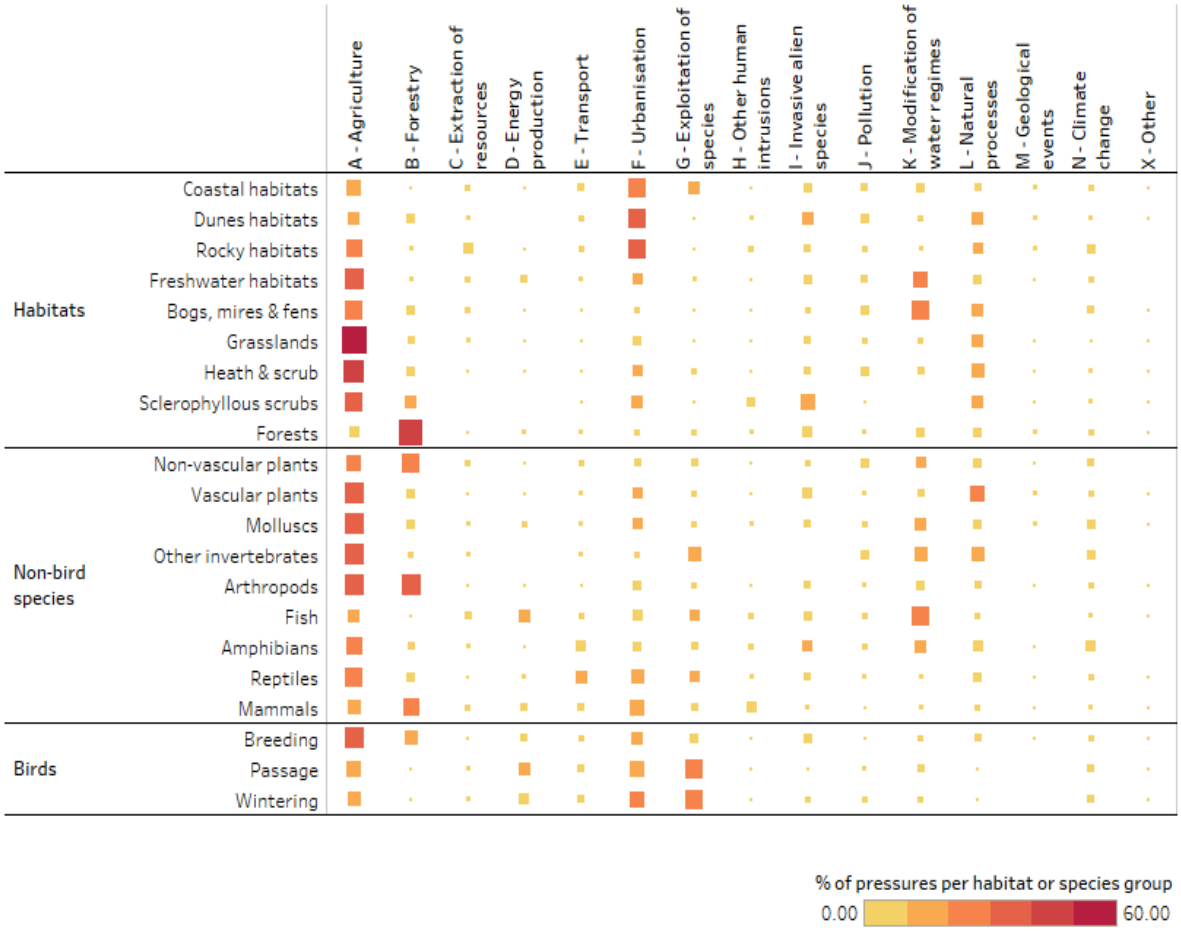
4. Pritiski in odzivi

4.1 Pritiski

Evropa je ena od najgosteje poseljenih regij na svetu. Človekova dejavnost je skozi stoletja oblikovala njeno pokrajino in veliko prispevala k njeni biotski raznovrstnosti, npr. polnaravne habitate, kot so ekstenzivno gojeni travniki in polnaravna suha travišča. Vendar je človekova dejavnost povzročila tudi poslabšanje in upadanje številnih domorodnih vrst in habitatnih tipov – zlasti (in veliko hitreje) v zadnjih 100 letih.

Države članice so za posamezne vrste in habitate poročale o glavnih vzrokih za izginjanje vrst in degradacijo habitatov. Skupaj so predložile 67 000 zapisov, pri čemer so uporabile seznam 203 posameznih pritiskov iz 15 kategorij (od „A – kmetijstvo“ do „X – drugo“).

Slika 9: Porazdelitev kategorij pritiskov na ravni 1 med habitati, drugimi vrstami, razen ptic, in pticami

Najpogosteje sporočeni pritiski za habitate in vrste izhajajo iz kmetijstva, kar izraža relativen obseg rabe kmetijskih zemljišč in spremembe kmetijskih praks (intenzifikacija in opuščanje ekstenzivnega kmetijstva). Ekstenzivno kmetijsko upravljanje ustvarja in vzdržuje polnaravne habitate z raznolikimi živalskimi in rastlinskimi vrstami. Vendar intenzivnejše in bolj specializirano kmetovanje od petdesetih let 20. stoletja vse bolj prispeva k izgubi biotske raznovrstnosti, ki smo ji priča. Najbolj prizadeta so travišča, sladkovodni habitati, resave in grmišča ter visoka, prehodna in nizka barja. Polnaravni habitati, ki so odvisni od kmetijstva[16], kot so travišča, so zlasti ogroženi in njihovo stanje ogroženosti je bistveno slabše kot pri drugih habitatnih tipih, ki niso odvisni od kmetijstva (45 % je bilo ocenjenih kot slabih, pri drugih habitatih pa je ta delež znašal 31 %). Ocene kmetijskih habitatov so v primerjavi z letom 2015 pokazale splošno poslabšanje stanja ohranjenosti: delež habitatov v dobrem stanju se je s 14 % zmanjšal na 12 %, delež habitatov v slabem stanju pa se je z 39 % povečal na 45 %. Trend izboljševanja je bil ugotovljen le pri 8 % kmetijskih habitatov, trend slabšanja pa pri 45 %. Prizadetih je tudi veliko vrst ptic, plazilcev, mehkužcev, dvoživk, členonožcev in cevnic, biotska raznovrstnost kmetijskih zemljišč pa se še naprej zmanjšuje.

[16] Halada, L., Evans, D., Romão, C. in Petersen, J. E., 2011, „Which habitats of European importance depend on agricultural practices?“ (Kateri habitati evropskega pomena so odvisni od kmetijskih praks), Biodiversity and Conservation, 20(11), str. 2 365–2 378.

Med vsemi kategorijami je sprememba hidroloških režimov (vključno z večnamenskimi spremembami v okviru kategorije „K – Sprememba vodnih režimov“ in hidrološkimi spremembami, uvrščenimi v druge kategorije, npr. A – Kmetijstvo) na splošno druga najpogosteje sporočena vrsta pritiska, sledita pa ji urbanizacija in onesnaženost:

- pritiski, povezani s spremembami vodnega režima, izhajajo iz več virov. Dejavnosti odvodnjavanja kmetijskih zemljišč in hidroenergetski objekti na primer prispevajo 14 % oziroma 13 % vseh hidroloških pritiskov. Ni presenetljivo, da so pritiski te kategorije zlasti pomembni za sladkovodne habitate in vrste rib, pa tudi za ekosisteme, bogate z ogljikom, kot so visoka, prehodna in nizka barja;
- ključni pritiski, povezani z urbanizacijo, vključujejo športne, turistične in prostočasne dejavnosti ter zlasti vplivajo na morske/obalne habitate. Spreminjanje naravnih in polnaravnih zemljišč v stanovanja, naselja ali rekreacijske površine vpliva zlasti na travišče habitate in gozdove; in,
- onesnaženost je najpomembnejši pritisk na številne habitate in vrste, pri čemer skoraj polovica (48 %) pritiskov, povezanih z onesnaženostjo, izhaja iz kmetijskih dejavnosti, sledita pa onesnaženost iz mešanih virov (28 %, kot je sporočeno v okviru kategorije „J – Onesnaženost“) in zaradi urbanizacije (21 %).

Relativen vpliv kategorij pritiskov se med skupinami habitatov in vrst razlikuje:

- gozdarske dejavnosti so druga največja kategorija pritiskov, sporočena za vrste, vplivajo pa zlasti na členonožce, sesalce in rastline, razen cevnic. Sporočeno je bilo, da na številne od gozdov odvisne vrste vplivajo odstranjevanje odmrlih, odmirajočih in starih dreves (vključno s sanitarno sečnjo), gospodarjenje z gozdovi, pri katerem se krčijo starorasli gozdovi, in posek na golo. Gozdarstvo je tudi prevladujoča skupina pritiskov, sporočena za večino vrst gozdov iz Priloge I, za katere je bilo ugotovljeno slabšanje stanja ohranjenosti glede na leto 2015: delež ocen, ki so pokazale dobro stanje, se je s 16 % zmanjšal na 14%, delež ocen, ki so pokazale slabo stanje, pa se je s 27 % povečal na 31 %;
- izkoriščanje vrst je največji pritisk za ptice, ki prezimujejo, in ptice v prehajanju; vključuje nezakonito streljanje ali ubijanje, lov in naključno ubitje. Pri najnovejših raziskavah v 26 evropskih državah je bilo ugotovljeno, da je vsako leto zaradi lova ubitih vsaj 52 milijonov ptic[17]. Druge vrste, ki so prizadete zaradi izkoriščanja, vključujejo ribe, sesalce in plazilce. Ribe so zaradi morskega[18] in sladkovodnega izlova med najbolj prizadetimi skupinami. Vpliv na sesalce je dvojen:
    - velike kopenske živali, kot so volk (*Canis lupus*), evrazijski ris *(Lynx lynx*) in evrazijska vidra (*Lutra lutra*), so najbolj izpostavljene nezakonitemu ubijanju;

[17] Hirschfeld, A. idr., 2019, „Bird-hunting in Europe: an analysis of bag figures and the potential impact on the conservation of threatened species“ (Lov na ptice v Evropi: analiza podatkov in vpliv na ohranjanje ogroženih vrst), *British Birds:* str. 153–166.

[18] Morske ribe so v direktivi o habitatih komaj obravnavane (le nekaj vrst anadromnih rib).

- male kite, kot sta navadni delfin *(Delphinus delphis)* in pristaniška rjava pliskavka (*Phocoena phocoena)*, ogrožajo predvsem prilov v ribolovnem orodju in drugi učinki dejavnosti morskega izlova, kot sta zmanjšanje populacij plenilcev in vznemirjanje vrst; na morske sesalce pogosto vplivajo tudi onesnaženost iz različnih virov, obratovanje plovnih in trajektnih poti (zaradi podvodnega hrupa in trkov ladij z živalmi) ter vojaške operacije (zaradi trkov s plovili in motenj, ki jih povzroča vojaški sonar);

- hidroenergetski objekti so najpomembnejši vir energetskih pritiskov za selivske in sladkovodne ribe. Medtem ko pritiski, povezani z vetrno energijo ter energijo valovanja in plimovanja, pomenijo tveganja za veliko vrst, so ptice poleg tega še posebej izpostavljene infrastrukturi za prenos električne energije in komunikacijski infrastrukturi. Širjenje energije iz obnovljivih virov je ključna politika EU za pomoč pri obravnavanju podnebnih sprememb (ki tudi same znatno in vse bolj vplivajo na biotsko raznovrstnost), vendar lahko neprimerno zasnovan razvoj na neprimernih krajih ustvari dodatne pritiske na zavarovane vrste in habitatne tipe;

- invazivne tujerodne vrste močno in vse bolj ogrožajo domorodne evropske rastlinske in živalske vrste. Njihov vpliv se je od zadnjega obdobja poročanja močno povečal. „Invazivne vrste, ki zadevajo Unijo“[19] povzročajo približno 20 % pritiskov, sporočenih za to kategorijo, pri tem pa je sporočenih še veliko več učinkov invazivnih tujerodnih vrst, ki še niso uvrščene med vrste, ki zadevajo Unijo. Invazivne tujerodne vrste bolj kot na vrste vplivajo na habitate, vendar je znano tudi, da neposredno vplivajo na nekatere vrste ptic, dvoživk, rib in cevnic;

- čeprav podnebne spremembe niso bile sporočene kot zlasti pomemben pritisk v obdobju 2013-2018, prihodnji scenariji[20] napovedujejo, da bodo zelo močno vplivale na evropske rastline in živali ter na veliko območjih pospešile zmanjševanje biotske raznovrstnosti in širjenje puščave. Najpogosteje sporočeni pritiski v zvezi s podnebnimi spremembami so bile suše in zmanjšanje količine padavin; med vsemi sporočenimi pritiski na dvoživke je bilo teh 5 %.

4.2 Odzivi (ukrepi za ohranjanje)

Države članice so vzporedno s poročanjem o pritiskih poročale o tem, ali je bila sprejeta večina ukrepov, potrebnih za vrsto ali habitat, ki je pomemben za EU in ga je treba uvrstiti med območja Natura 2000. Cilj teh ukrepov je ohraniti ali obnoviti dobro stanje vrst in habitatov, vključujejo pa posebne dejavnosti na terenu za ublažitev ali odpravo učinka preteklih in sedanjih pritiskov. Države članice morajo za območja Natura 2000 sprejeti potrebne ukrepe za ohranjanje.

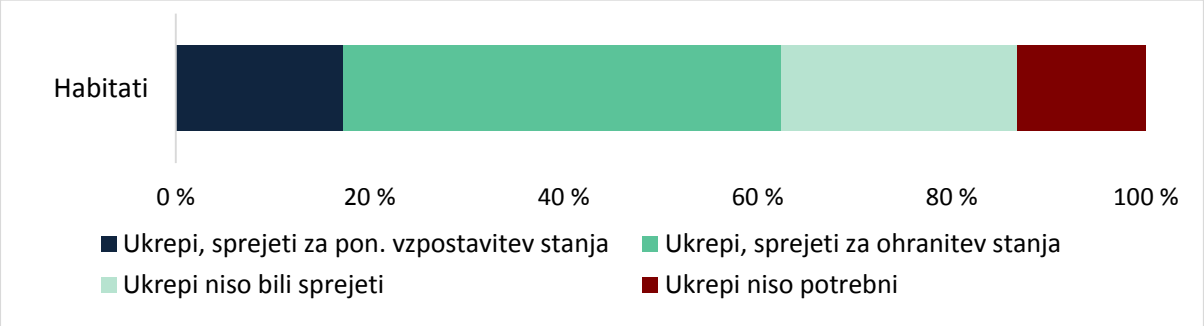
[19] Uredba (EU) št. 1143/2014 o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst vključuje seznam teh vrst, ki zadevajo Unijo (UL L 317, 4.11.2014, str. 35).

[20] Glej na primer: IPBES (2018), *The IPBES regional assessment report on biodiversity and ecosystem services for Europe and Central Asia* (Poročilo IPBES o regionalni oceni biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev za Evropo in Srednjo Azijo), Rounsevell, M. idr., Sekretariat Medvladne platforme o biološki raznovrstnosti in ekosistemskih storitvah, Bonn, Nemčija. 892 strani.

V njihovih nacionalnih poročilih je navedeno, da:

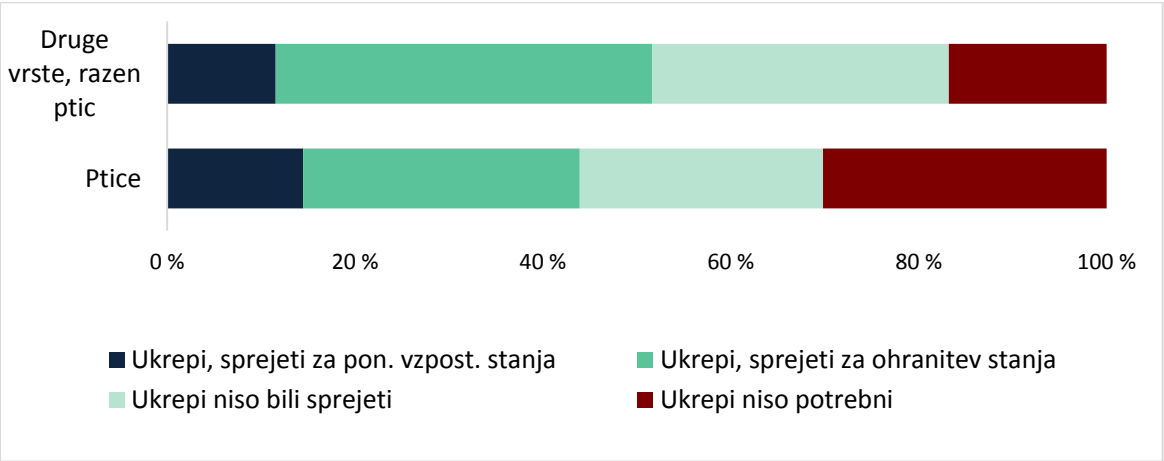
- se večina ukrepov izvaja na območjih Natura 2000 in zunaj njih;
- je bilo za približno 60 % habitatov držav članic sporočeno, da so bili sprejeti potrebni ukrepi, predvsem za ohranjanje sedanjega stanja ali za ponovno vzpostavitev strukture in funkcij habitatov; le 4 % sporočenih sprejetih ukrepov je namenjenih povečanju območja habitata;
- so daleč najpogostejši ukrepi za ohranjanje, katerih namen je ohraniti ustrezno ekološko stanje kmetijskih območij, pri čemer se odzivajo na pritiske zaradi kmetovanja;

Slika 10: Stanje izvajanja ukrepov za ohranjanje habitatov (v % vseh ocen habitatnih tipov, ki so jih izvedle države članice)

- je položaj za vrste enak. V približno 40 % poročil o pticah in 50 % poročil o drugih vrstah, razen ptic, je navedeno, da so bili ukrepi sprejeti. Cilj največjega dela ukrepov, sprejetih za druge vrste, razen ptic, je ohraniti sedanje stanje. Ukrepi za obnovo imajo manj pomembno vlogo.

Slika 11: Stanje izvajanja ukrepov za ohranjanje vrst (v % vseh ocen vrst, ki so jih države članice izvedle za vrste, za katere je potrebna določitev območja)

Kljub ukrepom držav članic se stanje ohranjenosti in trendi v obdobju poročanja niso izboljšali; pri veliko vrstah in habitatih (vključno s tistimi, za katere je določitev Natura 2000 ključni mehanizem za zagotavljanje ohranjanja) so se dejansko dodatno poslabšali. Zato je jasno (in potrjeno v poročilih), da države članice niso sprejele potrebnih ukrepov za ohranjanje (vsaj v potrebnem obsegu) in jih v nekaterih primerih niso niti ustrezno opredelile.

Analiza učinkovitosti ukrepov je pokazala pozitivno povezavo med sprejetimi ukrepi in dobrim stanjem ohranjenosti za večino skupin habitatov in vrst. Poleg tega proaktivni ukrepi za obnovo (npr. za obnovo strukture in funkcij) dejansko prinašajo izboljšave.

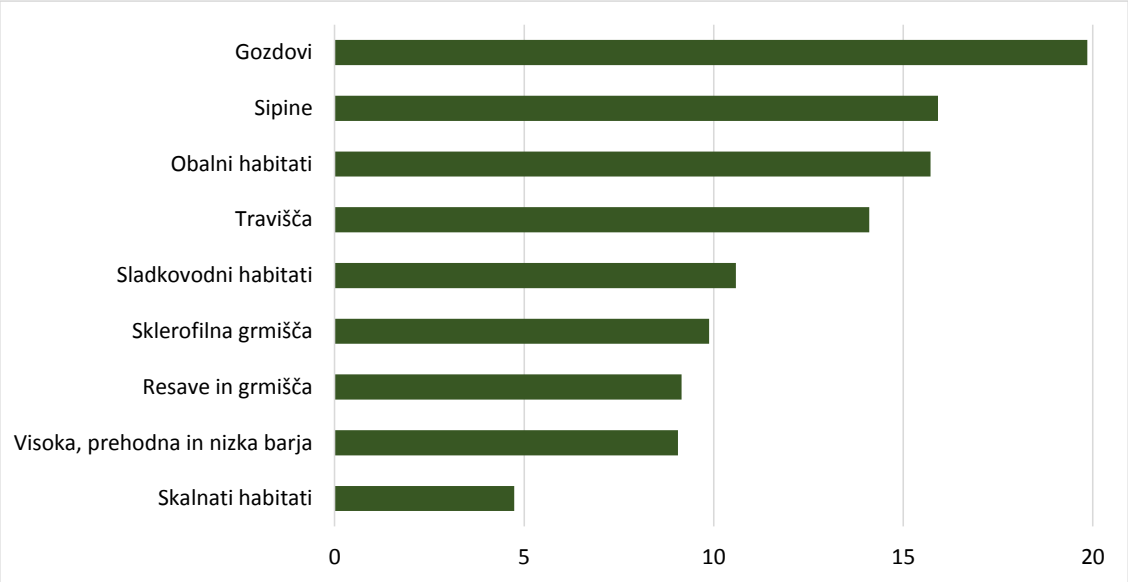
4.3 Potrebe po obnovi habitatov

„Dobro stanje ohranjenosti“ habitatnega tipa pomeni, da so njegovo naravno območje razširjenosti, obseg njegovega območja ter njegova struktura in funkcije dovolj veliki in v dobrem stanju; poleg tega so napovedi za prihodnost pozitivne. V zvezi s tem se „obnova“ nanaša na:

1. izboljšanje razmer (tj. kakovosti) obstoječih območij habitata s ciljno usmerjenimi ukrepi za ohranjanje in,
2. zagotovitev zadostne površine s (po)ustvarjanjem habitata (tj. ustvarjanjem dodatnih območij habitata, na primer z obnovo mokriščnega habitata na predhodno izsušenem kmetijskem zemljišču ali razširitvijo območja domorodnih zavarovanih gozdnih habitatov).

Ocena zahtev glede obnove za habitatne tipe iz Priloge I je pokazala, da so potrebe med skupinami habitatov in biogeografskimi regijami zelo različne.

Slika 12: Deleži območja skupin habitatov iz Priloge I, ki jih je glede na poročila držav članic treba izboljšati

Opomba: Združeno kraljestvo in habitat 8310 (naravne votline) sta bila izključena iz izračunov.

Nekatere ključne ugotovitve ocene so:

- ocenjuje se, da območje zavarovanih habitatov, ki jih je treba izboljšati, znaša povprečno 215 000 km^2 (ali 5 % ozemlja EU-27[21]). Na prvem mestu so gozdovi, pri čemer je potrebno izboljšanje 19,5 % območja (približno 100 000 km^2), sledijo jim obalni habitati s 16 % (približno 46 000 km^2), travišča s 13,5 % (približno 33 000 km^2), sladkovodni habitati z 10,5 % (približno 13 500 km^2) ter visoka, prehodna in nizka barja z 9 % (približno 10 900 km^2);
- (po)ustvariti je treba vsaj 11 000 km^2 habitatov iz Priloge I, ki se bodo priključili obstoječemu območju, da bi se zagotovila dolgoročna sposobnost preživetja vseh habitatnih tipov. Skupine habitatov z največjimi območji za (po)ustvarjanje so gozdovi (4 600 km^2), travišča (1 900 km^2), visoka, prehodna in nizka barja (1 700 km^2) ter obalni habitati (1 400 km^2). Na splošno to velja za 1-1,5 % celotnega obstoječega območja teh skupin habitatov;
- biogeografske regije z največjo potrebo po izboljšanju razmer obstoječih območij habitatov so celinska, sredozemska, atlantska, morska atlantska in borealna regija;
- številni habitati iz Priloge I, ki jih je treba obnoviti, so zlasti bogati z ogljikom ter ponujajo veliko možnost za shranjevanje in sekvestracijo ogljika v biomasi nad zemljo in pod njo ter v prsti. Približno 16 % teh območij, bogatih z ogljikom, je treba izboljšati (154 000 km^2). Obnova in ohranjanje teh območij bi lahko znatno prispevala k blažitvi podnebnih sprememb; in,

[21] Izračuni potreb po obnovi ne vključujejo Združenega kraljestva.

- ker so podatki o spremljanju pomanjkljivi, so območja habitatov iz Priloge I, ki jih je treba obnoviti, verjetno veliko večja od sedanjih ocen. Da bi se lahko sprejele odločitve o prednostnih nalogah za obnovo, so potrebni celovit zemljevid območij, bogatih z ogljikom in naravo, ter podatki o učinkih upravljanja, razmerah v habitatu in drugih dejavnikih. Obravnavati bi bilo treba tudi potrebe po obnovi za ptice in druge vrste, vendar se o tem zdaj ne poroča.

5. Vloga omrežja Natura 2000

Omrežje Natura 2000 sestavljajo posebna območja varstva, razvrščena v okviru direktive o pticah, in posebna ohranitvena območja, določena v okviru direktive o habitatih[22]. To je največje usklajeno omrežje zavarovanih območij na svetu ter glavno orodje v EU za ohranjanje/obnavljanje stanja ohranjenosti zavarovanih habitatov in vrst.

Konec leta 2019 je omrežje Natura 2000 vključevalo 27 852 območij na površini 1 358 125 km^2. Zajemalo je 17,9 % kopenskega ozemlja EU in 9,7 % njenih morskih vod. Pokritost se med državami članicami zelo razlikuje: ozemeljska pokritost se giblje od 8 % na Danskem do 38 % v Sloveniji, morska pokritost pa od 2 % v Italiji do 46 % v Nemčiji[23].

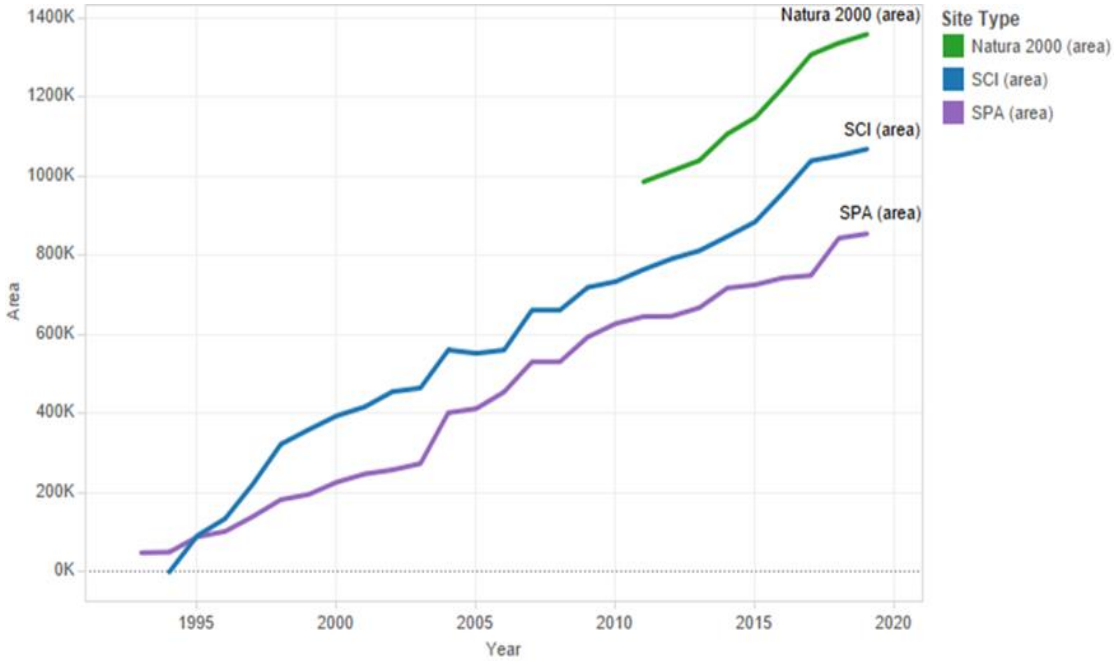
Od zadnjega obdobja poročanja:

- se je površina morskega omrežja podvojila;
- se je število določenih posebnih ohranitvenih območij s 7 262 novimi določitvami več kot podvojilo in,
- se je znatno povečalo število območij, za katera so bili sporočeni celoviti načrti upravljanja.

[22] Države članice v skladu z direktivo o habitatih predlagajo „območja, pomembna za Skupnost“, ki jih Komisija vključi na biogeografske sezname. Po tem imajo države članice na voljo 6 let, da območja, pomembna za Skupnost, opredelijo kot posebna ohranitvena območja.

[23] Ti podatki se nanašajo na morska območja, ki so od obale oddaljena največ 200 navtičnih milj; ne vključujejo območij Natura 2000 v širšem epikontinentalnem pasu (upoštevno za Irsko, Portugalsko in Združeno kraljestvo).

Slika 13: Skupna površina omrežja Natura 2000 v km², 1993-2019

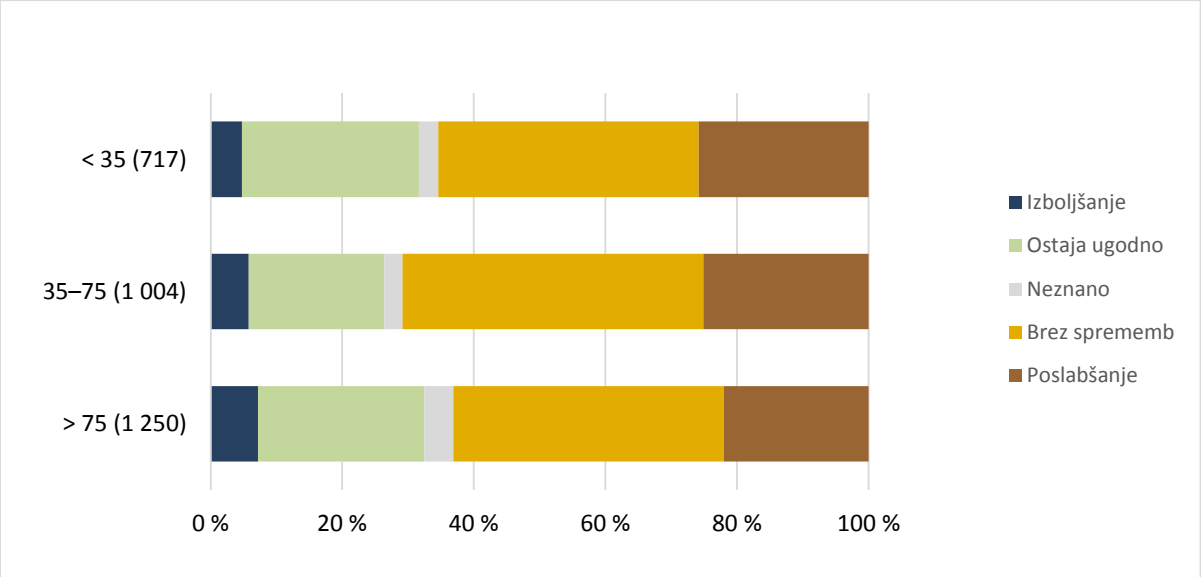
Opomba: podatki se nanašajo na EU-28 ter vključujejo posebna območja varstva, območja, pomembna za Skupnost, posebna ohranitvena območja in predlagana območja, pomembna za Skupnost (skupaj tvorijo modro črto območij, pomembnih za Skupnost). V veliko primerih so območja Natura 2000 (delno ali v celoti) posebno območje varstva in posebno ohranitveno območje/območje, pomembno za Skupnost. Zaradi omejitev geografskega informacijskega sistema pri obdelavi podatkov je bilo območje Natura 2000 sistematično izračunano šele po letu 2010.
Vir: podatkovne zbirke Natura 2000.

5.1 Učinkovitost omrežja Natura 2000

V okviru trenutnega poročanja niso zagotovljene informacije za neposredno primerjavo stanja ohranjenosti vrst in habitatov znotraj omrežja Natura 2000 in zunaj njega. Zato so bili proučeni drugi morebitni kazalniki učinkovitosti, na primer povezava med zastopanostjo vrst in habitatov v omrežju ter deležem teh vrst in habitatov, za katere so bili ugotovljeni dobro stanje ali trendi izboljševanja. Rezultati na podlagi ocen držav članic so pokazali, da:

- je dobro stanje ohranjenosti vrst in habitatov v povprečju bolj verjetno, če območje njihovega habitata ali populacija zajema večji del (> 75 %) omrežja, kot pa za vrste ali habitate, ki so slabše zastopani. To je najbolj očitno pri sipinah in gozdovih ter dvoživkah in ribah; in,
- je bilo za habitatne tipe, ki zajemajo večji del (> 75 %) območij Natura 2000, ugotovljeno (nekoliko) večje izboljšanje in manjše poslabšanje kot pri habitatnih tipih, ki so slabše zastopani. Zdi se, da je visokim, prehodnim in nizkim barjem, za katera je bilo sporočeno 8-odstotno izboljšanje, še posebej koristila vključenost v omrežje Natura 2000. Habitati z največjimi izboljšavami, npr. suhe atlantske obalne resave z vrsto *Erica vagans* in obalne sipine z vrstami *Juniperus*, so v omrežju splošno zavarovani.

Slika 14: Spremembe stanja ohranjenosti in trendov za habitate iz Priloge I v različnih razredih pokritosti omrežja Natura 2000 (< 35 %, 35 %–75 %, > 75 %)

Opomba: „izboljšanje“ se nanaša na ocene slabšega ali slabega stanja, ki se je izboljšalo ali postalo dobro, „ostaja ugodno“ na ocene, pri katerih se je ohranilo dobro stanje, „brez sprememb“ na ocene slabšega ali slabega stanja, ki se ni izboljšalo ali poslabšalo, „poslabšanje“ na ocene slabšega ali slabega stanja, ki se je dodatno poslabšalo ali spremenilo z dobrega na slabše ali slabo, „neznano“ pa na ocene brez določenega trenda. Število ocen po skupinah je navedeno v oklepajih. Skupno število ocen je 2 970.

Sporočene informacije na splošno ne omogočajo oblikovanja zanesljivih sklepov glede učinkovitosti omrežja Natura 2000. Razlog za to je predvsem omejeno spremljanje, zlasti skupna praksa, omejena na spremljanje vzorca območij Natura 2000. Za zadovoljivo oceno učinkovitosti ukrepov, povezanih z omrežjem Natura 2000, bi moralo spremljanje vključevati obsežnejše zbiranje podatkov o območjih znotraj in zunaj omrežja ter o kakovosti upravljanja ohranjanja.

Kljub nekaterim pozitivnim navedbam o prispevanju omrežja k stanju ohranjenosti razpoložljive informacije jasno kažejo, da celotni potencial omrežja še ni bil izkoriščen in da je treba pri izvajanju še zapolniti veliko vrzel.

6. Zaključki in obeti

Ta ocena stanja ohranjenosti je največji in najcelovitejši pregled zdravstvenega stanja narave, ki je bil kadar koli izveden v EU. Zagotavlja trdno podlago za ocenjevanje izvajanja direktiv o naravi in zanesljivo izhodišče za merjenje napredka v okviru nove strategije za biotsko raznovrstnost do leta 2030.

Ocena je pokazala, da EU še ni uspelo zaustaviti upadanja zavarovanih habitatnih tipov in vrst, ki jih želi ohraniti. Ključni pritiski v zvezi z uporabo zemljišč in vode, ki so povzročili degradacijo narave, so še vedno prisotni, in so privedli do znatnega primanjkljaja pri doseganju cilja, da bi se do leta 2020 zaustavilo in občutno obrnilo slabšanje stanja vrst in habitatov.

Navdihujoče zgodbe o uspehu iz vseh držav članic kažejo, kaj je mogoče doseči s ciljno usmerjenim ukrepanjem, ki je pogosto podprto s pobudami v okviru programa EU LIFE[24] ali namenskimi kmetijsko-okoljskimi shemami v okviru skupne kmetijske politike. Vendar se tak uspeh ne dosega v ustreznem obsegu.

Napredek, ki je bil pri izvajanju obeh direktiv dosežen v zadnjih šestih letih (znatna razširitev omrežja Natura 2000 in več območij z načrti upravljanja), ni zadostoval za izboljšanje stanja ohranjenosti. Vzpostavljanje v celoti delujočega omrežja zavarovanih območij še ni dokončano, zlasti v morskem okolju. Poleg tega potrebni ukrepi za ohranjanje, ki temeljijo na jasno opredeljenih ciljih ohranjanja, na veliko območjih še niso bili sprejeti. Potrebne naložbe v naravo, med drugim v zvezi z obnovo znotraj omrežja zavarovanih območij in zunaj njega, niso bile uresničene. Zahteve glede narave niso bile ustrezno vključene v ključne politike na področju rabe zemljišč in vode, da bi se odpravili morebitni negativni pritiski v sektorjih, kot sta kmetijstvo in gozdarstvo. Za veliko morskih območij Natura 2000 je še vedno treba opredeliti in sprejeti ukrepe za upravljanje ribištva. Poleg tega vse večjo grožnjo pomenijo podnebne spremembe, pri čemer je napovedano hitro povečevanje pritiskov ter neposrednih in posrednih učinkov na vrste in habitate, na primer spremembe v rabi zemljišč ter v lokaciji in kakovosti habitatov.

Ta ocena poudarja, da moramo hitro spremeniti ukrepanje, če želimo evropski biotski raznovrstnosti zagotoviti resnično možnost okrevanja do leta 2030, kot je predvideno v novi strategiji za biotsko raznovrstnost[25]. Če nam to ne bo uspelo, se bo naša skupna naravna dediščina še naprej uničevala, s tem pa tudi nujno potrebne storitve, ki jih zagotavlja ter ki navsezadnje podpirajo zdravje in blaginjo ljudi.

Nova strategija za biotsko raznovrstnost do leta 2030 zagotavlja okvir, ki je potreben za to temeljito spremembo. Skupaj z drugimi pobudami v okviru zelenega dogovora določa zelo ambiciozen in praktičen program ukrepanja, ki je med drugim usmerjen v razširitev pokritosti zakonsko zavarovanih območij z učinkovitim upravljanjem, hkrati pa predlaga načrt za obnovo narave EU.

Ta ocena narave poudarja velik potencial za obnovo zavarovanih habitatov, kar zadeva njihovo sedanje stanje in dodatno površino, ki je potrebna, da bi se doseglo ugodno stanje ohranjenosti. To vključuje obnovo habitatov, bogatih z ogljikom, ki lahko zagotovijo dodatne

[24] https://ec.europa.eu/easme/en/life.

[25] Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, *Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 – Vračanje narave v naša življenja* (COM/2020/380 final); https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380.

koristi, povezane z blažitvijo podnebnih sprememb. Ocena je tudi neposredno povezana z merjenjem uspešnosti ukrepanja v okviru strategije pri obravnavanju širših ključnih pritiskov v zvezi z uporabo zemljišč in vode, zlasti na področju kmetijstva, na katerem je bilo v državah članicah največ ocen, ki so pokazale slabo stanje vrst in habitatov. Skupaj s strategijo „od vil do vilic“[26] bi moralo ukrepanje v zvezi s spodbujanjem ekološkega kmetovanja, zmanjšanjem uporabe in tveganja pesticidov, zaščito in obnovo ekosistemov tal ter okrepitvijo krajinskih značilnosti na kmetijskem zemljišču podpreti okrevanje vrst in habitatov, zavarovanih v okviru direktiv o naravi, vključno z opraševalci in njihovimi habitati.

Nova strategija za biotsko raznovrstnost poudarja, da mora boj proti izgubljanju biotske raznovrstnosti temeljiti na trdni znanstveni osnovi. Države članice bi morale še naprej izboljševati kakovost in celovitost svojih sistemov spremljanja kot temelja prihodnjega poročanja. Opazovanje Zemlje / daljinsko zaznavanje, druge tehnologije in orodja (npr. modeliranje) ter rezultati raziskovalnih/inovacijskih dejavnosti in znanosti za državljane bi lahko dopolnili in podprli tekoče spremljanje in poročanje. Ta potencial bi bilo treba preizkusiti in izkoristiti, da bi se olajšalo delo organov poročanja.

Naslednja ocena stanja narave v EU, načrtovana za leto 2026, bi morala znatno prispevati k merjenju napredka pri doseganju ciljev v zvezi z naravo v okviru nove strategije za biotsko raznovrstnost.

[26] Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, *Strategija „od vil do vilic“ za pravičen, zdrav in okolju prijazen prehranski sistem*, (COM/2020/381 final); https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381.